

ΖΩΑΙ ΙΔΕΑΙ

ΕΚ ΤΗΣ ΔΡΑΣΕΩΣ ΤΟΥ κ. ΠΛΑΤΩΝΟΣ ΔΡΑΚΟΥΛΗ

Ἐκδιδόμενα ἀθήναις

ΥΠΟ

ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΔΟΥΔΟΥΜΗ

ΔΙΚΗΓΟΡΟΥ

ΑΘΗΝΑΙ

1910

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΕΠ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ

ΠΛΑΤΩΝ ΑΡΑΚΟΥΛΑΣ

Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	Σελ.
Εικόνων	5
Γενικαὶ ἀρχαὶ ἐθνικῆς πορείας	7
Πανελλήνιον Ἐργατικὸν Κόμμα	13
Ὁ Ἑλληνικὸς Σοσιαλισμὸς	15
Τάφοι Ζωντανῶν	18
Ἡ Πολιτεία καὶ ὁ Ἐγκληματίας	20
Ἀναστίτωση αἱ ἐργατικαὶ τάξεις	26
Θεσμὸς τῶν Συντεχνιῶν	28
Πλάτων Δρακούλη	30
Συνομιλία Δρακούλη καὶ Γρέυ	32
Πρόγραμμα Δρακούλη	34
Ἡ ΕΡΕΥΝΑ καὶ τὸ ἔργον αὐτῆς	36
Τὸ ἰδεῶδες τῆς ΕΡΕΥΝΗΣ	38
Ἔργα Πλάτωνος Δρακούλη	40

ΓΕΝΙΚΑΙ ΑΡΧΑΙ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΟΡΕΙΑΣ

[Άρθρον Β'. Αρακούλη εις τὴν ΕΡΕΥΝΑΝ Ἰανουαρίου 1907].

Ὅτε πρὸ τριῶν γενεῶν ἢ ἐπίσημος Εὐρώπη συνετέλεσεν εἰς τὴν δημιουργίαν τοῦ ἡμετέρου πολιτικοῦ καθεστώτος, ἐπιστέψασα τοὺς ἑπταετῆς ἀγῶνας τῶν ἀνδρῶν τοῦ 21, ἔπραξε τοῦτο ὑπέικουσα εἰς τὴν πίεσιν ἣν ἐξήσκησαν ἐπ' αὐτῆς οἱ λαοὶ τῆς Οἰκουμένης, οἵτινες ἐστήριζον τὰς ἐλπίδας των περὶ ἀναγεννήσεως τοῦ κόσμου εἰς τὴν εὐεργετικὴν ἐπίδρασιν τοῦ ἑλληνικοῦ χαρακτῆρος, καλουμένου ἅπαξ ἔτι νῦν δράση ὡς παράγων τῆς ἀνθρωπίνης προόδου. Οἱ λαοὶ τῆς Οἰκουμένης, ἐνθουσιασθέντες ἐκ τῆς μοναδικῆς ἐκείνης ἐξεγέρσεως τοῦ γένους μας, προσεδόκων ὅτι δὲν θὰ παρήρχετο μία γενεά, πρὶν ἢ ὁ πρὸς ἡμᾶς θαυμασμός των δικαιωθῆ, ἀν ὄχι ὑπὸ μεγάλων βημάτων ἑλληνικῆς προσπαθείας, ἀλλὰ τοῦλάχιστον ὑπὸ τεκμηρίων λανθάνοντός τινος ἱεροῦ πυρός. Ἄλλ' ἡ πρώτη γενεά διέρρευσε καὶ ἡ δευτέρα διέρρευσε, καὶ ἡμεῖς δὲν παρέσχομεν τὰ τεκμήρια, ἅτινα ἐναγωνίως ἀνέμενεν ἀφ' ἡμῶν ἡ Ἀνθρωπότης. Ἡ ἐπίσημος Εὐρώπη δὲν δύναται ἄλλως νὰ πράττη εἰμὴ ἀκριβῶς ὅπως ἐξαναγκάζεται ἐκάστοτε νὰ πράττη καμυτομένη ὑπὸ τῆς θελήσεως τῶν λαῶν, ἀλαθῆτως ἐκδηλουμένης. Οἱ λαοὶ τῆς Οἰκουμένης ἀτενίζουσιν εἰς Ἰδεώδη καὶ ποθοῦσιν ἀναγέννησιν τοῦ κόσμου. Ἀόριστα εἶνε τὰ Ἰδεώδη καὶ οἱ πόθοι των, καὶ ἀ-

σαφῶς διατυποῦνται· ἀλλ' ἔρχεται στιγμή καθ' ἣν αἱ περιστάσεις συμβάλλουσιν εἰς δημιουργήσιν ὀριστικῆς, ἀκαταμάχητου διατυπώσεως τῶν παγκοσμίων πόθων καὶ ἡ ἐπίσημος Εὐρώπη δὲν ἔχει εἰμὴ νὰ κυρώσῃ καὶ πραγματώσῃ τὰ τόσῳ ὀριστικῶς ἀπαιτούμενα. Μία ἐκ τῶν περιστάσεων αἰτινὲς ἀνεπέερωσαν τὰς ἐλπίδας τῶν λαῶν τῆς Γῆς ἦτο ἡ ἐξέγερσις τοῦ ἐλληνικοῦ γένους. Οἱ λαοὶ τῆς Γῆς ἔμειναν ἐννεοὶ πρὸ τῆς νεκραναστάσεως ἐκείνης, καὶ ὀλίγου δεῖν προέκυπτε καὶ ἐθεμελιούτο νέα τις θρησκεία—ἡ θρησκεία τοῦ Ἑλληνισμοῦ· τόσῳ ὁ κόσμος ἀντήχει ἐκ τῆς ἀγάπης καὶ τῆς ἀφοσιώσεως πρὸς πᾶν ὅ,τι ἐλληνικόν. Ἡ καταδρομὴ καὶ ἡ δυσπιστία τῆς ἐπισήμου Εὐρώπης καθ' ἡμῶν τότε εἶνε ἀπόδειξις τοῦ μεγάλου βαθμοῦ, εἰς ὃν ἐξικνεῖτο ὁ πρὸς τὴν Ἑλλάδα θαυμασμὸς τῶν μεγάλων ομάδων πάσης χώρας· διότι ἡ ἐπίσημος Εὐρώπη ἤχθη νὰ πιστεύῃ, ὅτι ὁ ἐλληνισμὸς ἀνέστη ἐκ τοῦ τάφου ὅπως συντρίψῃ τὰ ἔωλα καθεστῶτα, ὅτινα μακραίωνες προλήψεις καὶ ἡ ἀμάθεια τῶν λαῶν εἶχον δημιουργήσει. Ἐπὶ στιγμήν ὁ ἐλληνισμὸς, ἔχων τὸν ζωογόνον ἀέρα τῆς παγκοσμίου συμπαθείας, ἐφάνη μέλλων ν' ἀποδῆ ἀμείλικτος ἐχθρὸς τῶν ἐῶλων καθεστῶτων, καὶ ἡ ἐπίσημος Εὐρώπη ἀπεδειλίασε. Δυστυχῶς, πρῶτος ὁ Ἑλληνισμὸς διέψευσε τοὺς φόβους τῆς τούτους, διότι, μακρὰν τοῦ ν' ἀποδειχθῆ ἐχθρὸς τῶν σηπομένων καθεστῶτων τῆς Εὐρώπης, ἐκήρυξεν ἑαυτὸν ἐχθρὸν τῆς θεωρίας ἣν ἐπειράθησαν νὰ ἐφαρμόσωσιν αἱ δύο μεγάλαι ἐπαναστάσεις—ἡ Ἀγγλικὴ καὶ ἡ Γαλλικὴ. Ἐννοεῖται, ἡ στάσις αὕτη τοῦ ἐλληνισμοῦ δὲν ἔθιξε τὴν πρόοδον τοῦ κόσμου, ἀλλ' ἔβλαψεν αὐτὸ τὸ γένος μας. Ὁ ἐλληνισμὸς ἐτάχθη μετὰ τοῦ πνεύματος τῆς ὀπισθοδρομήσεως, καὶ, ἀντὶ νὰ εἰσαγάγῃ καινὰ δαιμόνια καὶ ὑποτυπώσῃ νέα καθεστῶτα, ἐφάνη ἀρκεσθεῖς εἰς ἓν ἀπλοῦν ἰδεῶδες πολιτικῆς ὑπάρξεως, ὅπως-ὅπως, ἐπὶ ἀγαλλιάσει τῶν εὐρωπαϊκῶν ἀνακτοβουλίων καὶ ὀδυνηρᾶ ἀπογοητεύσει τῶν λαῶν τῆς Γῆς. Ἐκτοτε ὁ ἐλληνισμὸς, ὡς ἀντιπροσωπευό-

μενος ὑπὸ τοῦ γένους μας, ἐγκατελείφθη εἰς ἑαυτόν. Ἐφοῦ ἠγωνίσθη ὡς Τυτάν ὑπὲρ τῆς πολιτικῆς ἐλευθερίας του, ἤρξατο συστηματικῶς ν' ἀνατρέπη ἄρδην, διὰ τῆς πολιτικῆς καὶ κοινωνικῆς πορείας του, τὰ ἱερώτατα ἀξιώματα τῆς Γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως· ἤρξατο ν' ἀπαρνῆται τὸ μέγα ἰδεῶδες τῆς Ἰσότητος, τῆς Ἐλευθερίας καὶ τῆς Ἀδελφότητος, ἐγκαταλιμπάνων τοὺς λαοὺς καὶ τοὺς πόθους των, ἐναγκαλιζόμενος τοὺς τυράννους τῶν κοινωνιῶν καὶ ἀντιγράφων πολιτεύματα κατὰδικασθέντα ἤδη ἔκτοτε ὑπὸ τῆς συνειδήσεως τῶν λαῶν, ἀντὶ τῆς τάμης ἑαυτῷ νέαν ὁδόν, ἐμπνεόμενος ὑπὸ τῆς ἰδίας ἑαυτοῦ ἱστορίας καὶ φύσεως. Ἐν βραχυλογίᾳ, ὁ ἐλληνισμὸς ἐπὶ δύο ὄλας γενεάς (ἤδη συμπληροῦνται τρεῖς) διέψευσε τὰς προσδοκίας τῆς Ἀνθρωπότητος, ἐνῶ ἐφαίνετο εἰσαχθεὶς εἰς τὸν βίον, ἵνα ἐπιτελέσῃ τότε ὅ,τι τῶρα ἔγνω νὰ ἐπιτελέσῃ ὁ ἰαπωνισμὸς. Ἐὰν ὁ κόσμος εἶνε δυσμενῆς πρὸς ἡμᾶς σήμερον, εἶνε δυσμενῆς, διότι ἀνέμενε μεγάλα πράγματα ἀφ' ἡμῶν, καὶ εἶχε δίκαιον νὰ τὰ ἀναμένῃ. Ἡ ἱστορία μας, ἡ ἀρχαία διανόησις τοῦ γένους, παρεῖχε τὸ δικαίωμα εἰς τὸν κόσμον ν' ἀναμένῃ παρ' ἡμῶν θαύματα καὶ εἶνε προφανές, ὅτι ἡ ἀπογοητεύσις, ἡ καταλαβοῦσα τὸν κόσμον περὶ ἡμῶν, εἶνε εἰς εὐθὺν λόγον πρὸς τὸ μέγεθος τῶν προσδοκιῶν του. Διέρρευσαν αἱ δύο γενεαί. Μᾶς ἐδόθη προθεσμία ἄλλης μιᾶς. Πῶς διέρρευσε καὶ ἡ τρίτη; Ἀκριδῶς ὅπως καὶ αἱ ἄλλαι δύο, αἱ προγενέστεραι. Τὸ πολίτευμα τῶν τριάκοντα τυράννων ἰσχύει καὶ κατὰ τὴν παροῦσαν γενεάν, ὅπως ἰσχυε καὶ κατὰ τὰς δύο προηγουμένας. Παραλλήλως δέ, ἀντὶ ν' ἀποδείξωμεν εἰς τὴν Ἀνθρωπότητα, ὅτι ὁ σύμμαχος τοῦ Χριστιανισμοῦ Ἐλληνισμὸς ἦτο ὁ προωρισμένος νὰ ἐφαρμόσῃ ἐπὶ τῆς γῆς, ἀρχίζων ἀπὸ τὴν γωνίαν ἣν κατέκτησεν ἀναστάς, τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν,—δηλαδή τὰς ἀρχὰς τῆς Γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως: Ἐλευθερία, Ἰσότης, Ἀδελφότης,—ἡμεῖς ἐνωτίσθημεν ἀπὸ τὰ πλουτοκρατικὰ ἐνστικτα τῆς γηρασάσης Εὐρώπης, συνεπιδοηθούσης καὶ τῆς ἐκφραλισθείσης ὄψεως

τοῦ χαρακτήρος μας, ὠμόσαμεν πίστιν εἰς τὸν Μαιμωνᾶν, ἐνεκολπώθημεν τὸ πνεῦμα τῆς ὑπισθοδρομήσεως καὶ ἐλησμονήσαμεν τὴν ἱερὰν σύμβασιν, ἣν πρὸ εἴκοσιν αἰώνων εἶχε συνομολογήσει ὁ Ἑλληνισμὸς μετὰ τοῦ Χριστιανισμοῦ. Ἀπηρνήθημεν τὴν παρακαταθήκην μας καὶ συνεδέσαμεν σχέσεις στενάς μὲ τὸν Ἄρχοντα τοῦ κόσμου τούτου. Ἡ πρόνοια μᾶς συνέδεσεν ἐξ ὑπαρχῆς μὲ τὸν Χριστιανισμόν, μᾶς ἀνέγειρε κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς Γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως, ἡμεῖς δὲ καὶ τὸν σύνδεσμον αὐτὸν ἐλακτίσαμεν καὶ τὸ πνεῦμα τῆς μεγάλης ἐκείνης ἐξεγέρσεως ἀπεκρούσαμεν, μόνον καὶ μόνον ἵνα γίνωμεν ἀρεστοὶ εἰς τοὺς πλουτοκράτας καὶ χρηματιστάς, ὑπολαβόντες ἐν τῇ ἀφελείᾳ μας, ὅτι αὐτοὶ θὰ μᾶς ἐχορήγουν τὴν ὑλικτὴν δύναμιν, ἵνα φέρωμεν εἰς πέρας τὸ ὄνειρον τῆς ἐθνικῆς ἐνότητος. Δὲν ἀντελήφθημεν ὅτι, καὶ ἐὰν ἔτι τὸ ἐπραγματοποιούμεν, τῇ βοήθειᾳ μὲν αὐτῶν, ἐν διαστάσει δὲ πρὸς τὸν ἐλληνικὸν χαρακτήρα καὶ τὰς κοινωνιολογικὰς ἀπαιτήσεις τοῦ χριστιανισμοῦ, ἡ ἐθνικὴ ἐνότης, οὕτω κατορθουμένη, θὰ ἦτο ἀπλή παγίς, εἰς ἣν πίπτοντες θὰ ἐθαπτόμεθα ἅπαξ διὰ παντός. Ἐθνικὴν ἐνότητα ἐλλήνων μὴ ἐχόντων τὴν ὑψιπετὴν διάνοιαν καὶ τὸ ἀκτινοβόλον ἦθος τοῦ ἀληθοῦς Ἕλληνος, ἀπεύχομαι καὶ φοβοῦμαι.

Ἀτενίζω εἰς τὴν ἀναγέννησιν τοῦ ἐλληνικοῦ χαρακτήρος καὶ τὴν κατανόησιν τῆς ἀποστολῆς τοῦ χριστιανισμοῦ, ὡς εἰς τὸν ἀπαραίτητον ὅρον πρὸς πραγμάτωσιν τοῦ ἐθνικοῦ ἡμῶν ὁνείρου. Ἐρρέτω πᾶσα λύσις ἄνευ τοῦ τοιοῦτου ὅρου. Ἡ ἐθνικὴ ἐνότης ἄνευ τοῦ ὅρου τούτου δὲν εἶνε ποσῶς μεγάλη ἰδέα· εἶνε ἰδέα μικροτάτη καὶ ἐλέγχει φύσεις ἄγαν ὀλιγαρκεῖς. Μεγάλη ἰδέα, ἰδέα ἀνταξία τῆς λαμπρότητος τῶν παραδόσεών μας, ἀληθῶς μεγάλη ἰδέα εἶνε ἐκείνη, ἣτις θὰ συνέπήγετο κυρίως τὴν διηνεκτὴν προσπάθειαν ἡμῶν, ὥπως ἀποτελέσωμεν τὴν πρωτοπορείαν τῆς ἀνθρωπίνης προόδου, συμμαχοῦντες μετὰ τῆς μεγάλης ἐκείνης δυνάμεως, ἣτις

εἶνε γνωστῇ ὑπὸ τὸ ὄνομα Λαοὶ τῆς Οἰκουμένης. Μεγάλῃ ἰδέᾳ θὰ ἦτο ἐκείνη, ἣτις θὰ συνεπήγατο τὴν διηνεκτὴ ἀντισυ-
χίαν ἡμῶν, ὅχι μήπως ἡ Εὐρώπη περιποιῆται ἄλλον τινὰ
λαὸν πλειότερον ἢ ὅσῳ περιποιεῖται ἡμᾶς, ἀλλὰ μήπως φα-
νῶμεν ὑποδεέστεροι τῶν προσδοκιῶν τῆς Ἀνθρωπότητος.
Οἱ βούλγαροι δὲν ἔχουν τοιαύτην εὐθύνην, διότι οὐδεὶς
ἀναμένει παρ' αὐτῶν ἔργα ἀντάξια προγονικῆς ἀρετῆς·
ἀλλὰ ἡμεῖς οἱ ἔχοντες μεγάλους προγόνους, ἂν δὲν δείξωμεν
ἐντὸς τῆς προσεχοῦς γενεᾶς τάσιν νὰ καταστῶμεν μείζονες
αὐτῶν, ὅσον ἀφορᾶ νοῦν, ἦθος καὶ ἀνθρωπισμόν, ἂν δὲν δεί-
ξωμεν τοιαύτην τάσιν ἐντὸς τῆς προσεχοῦς γενεᾶς, τότε
Οὐαί!

Εἰς δημοσιογράφους ἱκανοὺς νὰ αἰσθανθῶσι τὴν μεγάλην
εὐθύνην τοῦ ἔργων των ἀπόκειται νὰ γείνη ἐναρξίς ἡρωικῆς
προσπαθείας, ὅπως τῷ 1921 μᾶς εὖρη βαδίζοντας στερβῶς
ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τῆς ἀγούσης εἰς τὴν ἀναγέννησιν. Μία δεκα-
πενταετία ἀπὸ τοῦδε θὰ ἦτο δι' ἡμᾶς ἀρκετὴ, ὅπως ἀποδεί-
ξωμεν ἀριδίλως εἰς τὸν κόσμον, ὅτι, καίτοι παρεπλανήθη-
μεν μέχρι τοῦδε, ἐν τούτοις ἤδη ἀντελήφθημεν ὅποια εἶνε
ἡ ὁδός, ἣν πρέπει νὰ ἐκλέξωμεν. Δὲν πρέπει νὰ παρέλθῃ
ἄλλη μία δεκαπενταετία πρὶν ἢ κατίδη ὁ κόσμος ὅτι καλῶς
ἔπραξε παρασχὼν ἡμῖν τὴν ἀρωγὴν του εἰς τὸ σχέδιον οὗ
ἠρξάμεθα τῷ 1821. Ὑπὸ τοιαύτας συνθήκας, ὀλόκληρες ἡ
Εὐρώπη καὶ ἡ Ἀμερικὴ, ἡ ὀλομέλεια δηλαδὴ τῶν λαῶν τῆς
Οἰκουμένης, θὰ ἦτο καὶ στρατὸς καὶ στόλος τοῦ Ἑλληνι-
σμοῦ. Δὲν λέγω ὅτι θὰ ἦτο ἄκαιρον, ἢ περιττόν, νὰ δημιουρ-
γήσωμεν στρατόν, μικρὸν μὲν κατὰ τὸν ἀριθμόν, μέγαν δὲ
κατὰ τὴν τελεσφορότητα· ἀλλὰ λέγω, ὅτι εἶνε παράδοξον νὰ
σπαταλῶμεν τὰς ἰκμάδας μας πάσας πρὸς ἐπίτευξιν—πάν-
τοτε διαφεύγουσαν—στρατοῦ ἢ στόλου, ὅστις μᾶς εἶνε κατ'
ἀνάγκην ἄχρηστος ἐλλείψει νοῦ καὶ ἠθους, ἐνῶ διὰ τῆς ἄλ-
λης πορείας μας, ἐκλέγοντες τὴν ἀντίθετον ὁδὸν ἐκείνης ἣν
ἐξελέξαμεν, θὰ ἐξησφαλίζομεν τὸν ἀκοίμητον ἐκείνον ἐνθου-

σιασμένον τῶν λαῶν τῆς Γῆς, ὅστις θὰ ἦτο δι' ἡμᾶς ὁ ἄριστος στρατὸς καὶ ὁ ἄριστος στόλος. Κατόπιν θὰ ἦτο εὐκόλον κατόρθωμα ἢ σύνταξις στρατοῦ τινος ἐξ ὀλίγων χιλιάδων ἀνδρῶν, ὅστις ἐν ὅλῃ τῇ σμικρότητι αὐτοῦ, θὰ ἠδύνατο, ἐν δεδομένῃ στιγμή, νὰ μᾶς ἀποδῇ ἀνυπολογίστου χρησιμότητος. Ἐπίσης εὐκόλον κατόρθωμα θὰ ἦτο ἢ ναυπήγησις ὀλίγων πλοίων ἀναμφισβήτητου ἀξίας καὶ τελεσφορότητος, ἐν δεδομένῃ στιγμή. Ἀλλὰ τὸ γεγονός, ὅτι δὲν ἠδυνήθημεν ἀπὸ τοῦ 1897 καὶ ἐντεύθεν νὰ δημιουργήσωμεν οὔτε τὸ ἐν οὔτε τὸ ἄλλο εἶνε ἀπόδειξις τρανῆ τῶν λόγων μου: "Ὅτι δηλαδὴ δὲν θὰ δυνήθωμεν νὰ πράξωμεν τοῦτο, παρὰ εἰάν ἀρχίσωμεν καλλιέργουντες νουν καὶ ἦθος, ἀφ' ἑνός, καὶ ἀφ' ἑτέρου παραλλήλως συντασσόμενοι πρὸς τὸ νέον πνεῦμα τῆς ἀνθρωπίνης προόδου καὶ ἀλληλεγγύης. Ἡ ἀνθρωπότης δὲν ενδιαφέρεται περὶ τοῦ Ἑλληνισμοῦ χάριν τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ἀλλὰ ενδιαφέρεται περὶ τοῦ Ἑλληνισμοῦ ὡς περὶ δυνάμεως, ἥτις, καθ' ὅλας τὰς ἐνδείξεις εἶνε ἀρμοδία νὰ ἀναγεννήσῃ τὸ ἀνθρώπινον Γένος. Εἴμεθα ὁ μόνος λαός, ὁ σῶν τὸ προνόμιον νὰ προσδοκηθῇ τοιοῦτον τι παρ' ἡμῶν. Πάντως ἐπιβάλλεται ἡμῖν ἀδυσώπητος ἢ ὑποχρέωσις νὰ δικαιολογήσωμεν τὸ προνόμιον τοῦτο. Ὁ Ἑλληνισμὸς συνέβαλε, κατὰ μέγα μέρος, εἰς τὴν ὑπαρξίν τοῦ συγχρόνου πολιτισμοῦ. Ἀπομένει, ἵνα ἡμεῖς, ὡς ἐκπροσωποῦντες τὸν Ἑλληνισμόν, ἐννοήσωμεν ὅτι ὁ σύγχρονος πολιτισμὸς πνέει τὰ λείσθια καὶ ὅτι θὰ ἡμεθα ἀντάξιοι τοῦ προνομίου μας, ἂν ἐπολιτευόμεθα κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ὥστε ὁ νέος πολιτισμὸς, ὁ μέλλον ν' ἀνατείλῃ—ὁ Ἀνθρωπισμὸς—ν' ἀνατείλῃ τῇ συμπράξει ἡμῶν κατὰ μέγα μέρος. Τότε οὐδεὶς θὰ ἔλεγεν ὅτι ἐφάνημεν ὑποδεέστεροι τῶν προσδοκιῶν τῆς Ἀνθρωπότητος. Ἀλλὰ, ὡς ἔχουσι τὰ πράγματα ἡμῶν νῦν, ὡς ἔχει ὁ ἡμέτερος παρὼν τρόπος τοῦ σκέπτεσθαι, ἢ μομφῆ ὅτι μέχρι τοῦδε ἐφάνημεν ὑποδεέστεροι τῶν προσδοκιῶν τῆς Ἀνθρωπότητος εἶνε ἀκαταμάχητος. Ἡ γνώμη μου εἶνε ὅτι ὑπάρχει καιρὸς ὅπως ἀποπλύνωμεν

τὴν μομφὴν ταύτην καὶ ὅπως ταχθῶμεν εἰς τὴν πρωτοπο-
 ρείαν τῆς ἀνθρωπίνης προόδου, ἀντὶ τῆς ὀπισθοπορείας εἰς
 τὴν ὁποίαν εὐρισκόμεθα νῦν, ἀπειλούμενοι ν' ἀποσπασθῶμεν
 τέλει καὶ ἀφαισθῶμεν ἐπίσω ἄνευ ἐλπίδος. Ὑπάρχει καιρὸς,
 ἀρκεῖ νὰ ἐρευνήσωμεν ἄνευ ἀναβολῆς τὴν μέθοδον ἣτις θὰ
 ἦτο ἡ καταλληλοτέρα ὅπως μᾶς ὠθήσῃ ἐπὶ τὰ πρόσω. Κατ'
 ἐμὲ μία εἶνε ἡ μέθοδος: Μεταμόρφωσις τοῦ ἠθους μας διὰ
 τῆς ὀργανώσεως ἁρμοδίου συστήματος ἀνατροφῆς καὶ παι-
 δείας.

ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟΝ ΕΡΓΑΤΙΚΟΝ ΚΟΜΜΑ

[Ἄρθρον Πλάτωνος Δρακούλη, ἐν τῷ «Ριζοσπάστῃ» τῆς
 3ης Ἀπριλίου 1909].

Πανταχόθεν φαίνεται συρροὴ τάσεων πρὸς ἀπαρτισμὸν
 μιᾶς δυνάμεως προωρισμένης νὰ διοργανώσῃ τὰς παρ' ἡμῖν
 βιομηχανικὰς συνθήκας. Τοιαύτη δύναμις, ἀρκεῖ αἱ τάσεις
 νὰ τύχῃσι προσηκούσης ὀργανώσεως, δὲν θὰ εἶνε ἄλλο τι,
 ἄμα ἐκδηλώσῃ ἑαυτήν, εἰμὴ ἐ ρ γ α τ ι κ ὸ ν κ ὶ μ μ α. Λέ-
 γων κ ὶ μ μ α δὲν ἐννοῶ μίαν ὀμάδα βουλευτῶν, ἀλλ' ἐννοῶ
 ἓνα ὠρισμένον τρόπον τοῦ σκέπτεσθαι, διατυπούμενον καὶ
 ὑποστηριζόμενον ἐν μέσῳ ἡμῶν ὑπὸ ἱκανοῦ ἀριθμοῦ ἀτόμων,
 πιστῶν εἰς τὴν ἐπιδίωξιν ὠρισμένων σκοπῶν. Προκειμένου
 περὶ ἐργατικοῦ κόμματος, ἄλλα δὲν δύνανται νὰ εἶνε τα
 ἄτομα ταῦτα εἰμὴ ἐργάται ἀποζῶντες ἐκ τοῦ ἡμερομισθίου
 τῶν, οἱ δὲ ὠρισμένοι σκοποί, εἰς τὴν ἐπιδίωξιν τῶν ὁποίων
 πρόκειται νὰ εἶνε πιστοί, δὲν δύνανται νὰ εἶνε ἄλλοι εἰμὴ
 νομοθετήματα προνοοῦντα περὶ τῆς βελτιώσεως, ἀνυψώσεως
 καὶ εὐημερίας τοῦ ἐργατικοῦ κόσμου, τουτέστιν ἀναδιοργά-
 νωσις τῶν παρ' ἡμῖν βιομηχανικῶν συνθηκῶν. Ἡ ὕπαρξις
 βουλευτῶν ἐκπροσωποῦντων τὴν ἐν λόγῳ δύναμιν εἶνε ζή-

τημα δευτερευον. Οί εργάται οίτινες δὲν ἔχουσι τίποτε εἰμῆ, ἐν ἀθέβαιον ἡμερομίσθιον, θάττον ἢ βράδιον θὰ λάβωσι συναίσθησιν τῆς ἰδίας ἑαυτῶν ὑποστάσεως ὡς μελῶν ἀποτελούντων τὴν δύναμιν ταύτην—ὡς μελῶν δηλαδή τοῦ ἐργατικοῦ κόμματος. Ἄμεσον ἀποτέλεσμα θὰ εἶνε ἡ ἀντιπροσώπευσις αὐτῶν ἐν τῇ βουλῇ ὑπὸ προσώπων ἀνηκόντων εἰς αὐτὴν τὴν ἐργατικὴν τάξιν. Οἱ βουλευταὶ οὔτοι θὰ εἶνε καθαροὶ διερμηγεῖς τῶν ἐργατικῶν συμφερόντων ἐν τῇ Βουλῇ. Ἄνευ τοιούτων διερμηγέων, οὐδὲν νομοθέτημα ἀποβλέπον εἰς τὰ ἐργατικὰ συμφέροντα, δύναται νὰ ψηφισθῇ. Μία ὁμὰς βουλευτῶν, οὔτω χαρακτηρισθέντων ἐκ τῶν προτέρων, θὰ δυνήθη νὰ ἐπιτύχῃ δλόκληρον νομοθεσίαν ὑπὲρ τῶν παραγωγικῶν τάξεων. Ἄλλ' ἵνα προκύψῃ ὁ ἐν λόγῳ ἀπαραίτητος χαρακτηρισμὸς ἀπαιτεῖται ὠρισμένη τακτική.

Ἐπειδὴ μετὰ τινὰς μῆνας θὰ ἐπικρατοῦν βουλευτικαὶ ἐκλογαί, φρονῶ ὅτι ἐπείγει ἀπὸ τοῦδε νὰ παρασχευασθῶσιν εἴκοσιν ὑποψήφιοι καθ' ἑλὴν τὴν Ἑλλάδα. Ἐὰν ἐκλεχθῶσι τέσσαρες ἐν τῇ Ἀττικῇ καὶ ἄλλοι τόσοι ἐν Βόλῳ καὶ ἐν Πάτραις θὰ εἶνε μέγα κατόρθωμα. Ἄλλ' οἱ ὑποψήφιοι οὔτοι θὰ ἀναλάβωσι ρητῶς τὴν ὑποχρέωσιν νὰ μὴ ἀσχοληθῶσιν εἰς ἄλλο τι, εἰμῆ εἰς τὴν ἐπιδιώξιν τῆς ἐργατικῆς νομοθεσίας, καὶ νὰ μὴ δεχθῶσιν οἰανδήποτε θέσιν ἢ χαρτοφυλάκιον, ἐπὶ ποινῇ πανδήμου ἀποδοκιμασίας καὶ καταφρονήσεως. Ἐν πρώτοις οἱ ὀκτὼ ἐργατικοὶ βουλευταὶ θὰ ἐπιδιώξωσι τροποποίησιν τοῦ ἐκλογικοῦ συστήματος τοιαύτην ὥστε εἰς πρῶτους εἰς ἐκλογὰς ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀπὸ ὀκτὼ νὰ ἀνέλθῃ εἰς εἴκοσι καὶ βραδύτερον εἰς τεσσαράκοντα. Τοιοῦτον κόμμα, χωρὶς νὰ εἶνε ἀνάγκη νὰ γίνῃ ποτὲ αὐτὸ κυβέρνησις, θὰ ἐρρυθμιζέ τὰς βιωτικὰς συνθήκας τῆς Ἑλλάδος κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ὥστε νὰ ἐξασφαλισθῇ τὸ μέλλον τῶν παραγωγικῶν τάξεων καὶ, ἐπομένως, τοῦ ἔθνους.

Ο ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΣΟΣΙΑΛΙΣΜΟΣ

[Ἄρθρον Γ. Μέξη εἰς τὸν «Χρόνον» τῆς 7ης Μαρτίου 1909].

Πρώτη ἀρχὴ τῶν σοσιαλιστικῶν ἰδεῶν ἐν Ἑλλάδι ὑπῆρξε τὸ "Ἀρθην, περιοδικὸν συντασσόμενον ὀλόκληρον καὶ ἐκδιδόμενον ὑπὸ τοῦ κυρίου Δρακούλη. Οὐδεμίαν ἰδέαν περὶ σοσιαλισμοῦ εἶχε ποτε ἀκουσθῆ παρ' ἡμῶν πρὸ τοῦ 1885, ὅτε ὁ κ. Δρακούλης ἱδρυσεν τὸ ἐν λόγῳ περιοδικόν. Τὸ πρόγραμμα αὐτοῦ εἶχεν ἀναγγελθῆ ἐν ἔτος προηγουμένως καὶ δύναται νὰ συνοψισθῆ εἰς τὰς ἑξῆς φράσεις, ἃς παράλαμβάνομεν ἐκ τῆς εἰσαγωγῆς τῆς τότε ἐκδοθείσης ἐγκυκλίου.

"Ἀρχὴν θεμελιώθη τὸ "Ἀρθην πρὸς θεῶν ἀπαλλαγὴν τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τῆς φονεύουσας αὐτὸν μερίμνης περὶ τῆς αὐρίου καὶ ἀφορᾶ εἰς τὴν ἐντεῦθεν ἠθικὴν διάπλασιν καὶ πνευματικὴν ἀνάπτυξιν, οὐχὶ προνομιακῶς τῶν ὀλίγων, ἀλλὰ—ὡς ἡ δικαιοσύνη ἀπαιτεῖ—ἀπάντων.

Πρόγραμμα αὐτοῦ εἶνε ἡ ἐπὶ τῇ βάσει ἀναλόγου ἀπάντων ἐργασίας καὶ διὰ ριζικῆς τροποποιήσεως τοῦ ὑφισταμένου συστήματος τῆς παραγωγῆς καὶ τῆς διανομῆς τοῦ πλούτου ἐπικράτησις πραγματικῆς δικαιοσύνης καὶ ἐπίτευξις οἰκονομικῆς ἀνεξαρτησίας ἀπάντων ἀνεξαιρέτως τῶν ἀτόμων, ἐξ ὧν ἡ κοινωνία σύγκαιται».

Ταῦτοχρόνως ὁ κ. Δρακούλης μετέφρασε τὸ πλήρες πύρρον ἔργον ἐκεῖνο τοῦ Κραπότκιν, τὸ ἤδη κλασικὸν καταστάν, "Ἐκκλήσις εἰς τοὺς νέους, μεγίστην σχὸν ἐπίδρασιν ἐπὶ τῶν πνευμάτων τῆς νεολαίας τῆς ἐποχῆς ἐκεῖνης. Ἀπὸ τοῦ 1885 μέχρι τοῦ 1887 ὁ κ. Δρακούλης μόνος καὶ ἀβοήθητος, ἐν μέσῳ δυσχερειῶν ποικίλων καὶ παλαίων κατὰ ἐρριζωμένων παρ' ἡμῶν προλήψεων καὶ ἀμαθείας, συνεκέντρωσεν εἰς τὰς σελίδας τοῦ "Ἀρθην τὰ σπέρματα τῆς κοινωνιολογικῆς διανοήσεως, ἧτις ἐπηκολούθησε καὶ πρὸς ἡν ἐστράπη ἡ μάλ-

λον σκεπτομένη μερίς τοῦ γένους μας. Ἐτη τινα παρήλθον καὶ οἱ καρποὶ τῆς σπορᾶς ταύτης τοῦ κ. Δρακούλη βαθμηδὸν ἀνεφάνησαν. Σύλλογοι καὶ Ἐταιρεῖαι ἰδρύθησαν ἀλληλοδιαδόχως καί, μολονότι βραχύβια κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἤττον ὑπῆρξαν τὰ σωματεῖα ταῦτα, ἢ ὑπαρξίς των δὲν ἀπέβη εἰς μάτην. Ἐφημερίδες σοσιαλιστικαί, ὄργανα τῶν ἐργατικῶν τάξεων, προέκυψαν καὶ ἐδίδαξαν ἐν ταῖς βιομηχανικαῖς πόλεσι τῆς Ἑλλάδος. Ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ Πανεπιστήμιον εἰσεχώρησεν ἡ διδαχὴ τοῦ κ. Δρακούλη, ἐνθα ὑφηγηταὶ καὶ καθηγηταὶ ἔχουσιν ἀναλάβει τὴν διεξήγησιν αὐτῆς, καὶ σχεδὸν δὲν ὑπάρχει σήμερον λογογράφος, ὅστις νὰ μὴ κρίνη οὐσιώδη τὴν μνείαν τῶν κοινωνικῶν καὶ ἐργατικῶν προβλημάτων. Ἡ γενεὰ μας αὐτόχρομα ἐνεκεντρίσθη ἐκ τοῦ Ἄρδην, ἀπὸ τοῦ ὁποίου καὶ ἐξακολουθεῖ νὰ ἐμπνέεται. Μετ' ὀλίγον ἐδημοσιεύθη τὸ Ἐχειρίδιον τοῦ Ἔργατου, ἔργον τοῦ κ. Δρακούλη, περικλείον ὀλόκληρον τὴν διδασκαλίαν τοῦ σοσιαλισμοῦ καὶ ἀποτελοῦν ὅλοὴν τὴν βάσιν τῆς ἐν Ἑλλάδι κοινωνιολογικῆς κινήσεως. Ὁ κ. Δρακούλης ἀπῆλθεν εἰς τὴν Εὐρώπην ἔκτοτε, προσκληθεὶς νὰ μετάσχη εἰς τὸ ἐν Παρισίοις Συνέδριον τῶν σοσιαλιστῶν τοῦ 1889. Μετὰ ταῦτα ἐπεδόθη εἰς κοινωνιολογικὰς ἐρεῦνας ἐν Ἀγγλίᾳ, ἃς δὲν ἔστερξε νὰ διακόψῃ οὐδὲ κἂν ὅτε αἱ ἐργατικαὶ τάξεις Πατρῶν καὶ Ἀθηνῶν τὸν προσεκάλεσαν τῷ 1896 νὰ ἐκτεθῇ ὑποψήφιος βουλευτῆς των. Ἐν τούτοις αἱ δύο κάλπαι του, ἢ τε ἐν Ἀθήναις καὶ ἢ ἐν Πάτραις, καίπερ ἀπροστάτευτοι ἀφθεῖσαι, συνεκέντρωσαν ὀκτὼ χιλιάδας ψήφων ἀμφοτέραι. Ἐν Ἀγγλίᾳ ὁ κ. Δρακούλης συνῆψε δεσμοὺς φιλίας μετὰ τῶν ἡγετῶν τῆς βιομηχανικῆς ἐξεγέρσεως, ἰδίως μετὰ τοῦ Τζῶν Μπώρνε, τοῦ νῦν ὑπουργοῦ, τοῦ εἰσαγαγόντος εἰς τὴν ἀγγλικὴν πολιτικὴν τὸ θεμελιῶδες ἀξίωμα, ὅτι ἡ Πολιτεία εὐθύνεται διὰ τὴν ἀνέχειαν τῶν ἐργατικῶν τάξεων.

Μακρόθεν ὁ κ. Δρακούλης δὲν ἔπαυσεν ἐμπνέων τοὺς ὀλίγους σκαπανεῖς τῆς μεγάλης ἰδέας ἣν εἶχε λαξεύσει τῷ

1885. Τῷ 1899 ἀνήγγειλε τὴν ἰδρυσιν τῆς ΕΡΕΥΝΗΣ, περιοδικοῦ ὅπερ ὁ ἴδιος συντάσσει ὀλόκληρον καὶ ἐκδίδει ἀπὸ τοῦ 1901 καὶ ὅπερ ἔχει ἤδη καταστῆ ἰσχυρὰ δύναμις, διαπλάττουσα καὶ διαμορφοῦσα τὸ φρόνημα χιλιάδων Ἑλλήνων, ἀπανταχοῦ τῆς οἰκουμένης. Ὅφειλομεν γὰρ προσθέσωμεν, ὅτι τὸ ἕτερον ἔργον τοῦ κ. Δρακούλη, ὅπερ εἶνε μᾶλλον μυχιολογικόν, τὸ περιώνυμον Φῶς ἐκ τῶν ἔνδον, ἐπέδρασεν ἰσχυρῶς ἀπὸ ἄλλης ἀπόψεως εἰς τὴν μεταβολὴν τοῦ τρόπου τοῦ σκέπτεσθαι τῆς καθ' ἡμᾶς γενεᾶς.

Τὸ "Ἀρδην, τὸ Φῶς ἐκ τῶν ἔνδον καὶ ἡ ΕΡΕΥΝΑ, δύναται τις εἰπεῖν, εἶνε οἱ τρεῖς παράγοντες, τῇ συνεργασίᾳ τῶν ὁποίων ἐδημιουργήθη ἡ ἰδιάζουσα σφραγὶς τοῦ ἑλληνικοῦ σοσιαλισμοῦ—ἡ νεοελληνικὴ κοινωνιολογικὴ σχολή—τῆς λίαν ἐπιβάλλον κῦμα ὀγκοῦται ἀπὸ τινος ἐν μέσῳ τῆς ἡμετέρας κοινωνίας. Εἶνε ἐξόχως ἀξιοσημεῖωτον, ὅτι ἡ κοινωνία ἐκείνη, ἣτις πρὸ εἴκοσι πέντε ἐτῶν ἠτένισεν εἰς τὸ "Ἀρδην ὡς εἰς ἐκκεντρικόν τι δημοσίευμα, ὅλως ἀλλότριον πρὸς τὰς παρ' ἡμῖν συνθήκας, ἀρύεται ἤδη ἐξ αὐτοῦ τὰς ζωτικωτέρας ἐμπνεύσεις τῆς, ὅπως κατεργασθῆ τὰ θεμέλια τοῦ μέλλοντός τῆς, πεισθεῖσα ὅτι ὄντως, ὡς στεντορεῖως ἐτόνισε πρὸ ἐνὸς τετάρτου αἰῶνος ὁ κ. Δρακούλης, πρέπει ἡ κοινωνία μας γὰρ μεταβληθῆ ἄ ρ δ η ν .

ΤΑΦΟΙ ΖΩΝΤΑΝΩΝ

[Ἐκ τοῦ «Ριζοσπάστου» τῆς 12 Μαρτίου 1909,
ἄρθρον Π. Δρακούλη.]

Ὁ «Ριζοσπάστης» μὲ προσηγόρευσεν ἐλθόντα ἐξ Ἀγγλίας, δι' ἐκτιμητικῆς ἐπισκοπῆσεως τῶν εἰκοσιπενταετῶν προσπαθειῶν μου ὑπὲρ θεμελιώδους μεταμορφώσεως τῶν κρατουσῶν κοινωνικῶν συνθηκῶν. Ἀφ' ἧς ἐξεδόθη τὸ πρῶτον, τὸν παραβολουθῶ μετὰ ζωηροῦ ἐνδιαφέροντος, διότι εὕρισκω ὅτι εἶνε ἐν τῶν ὀλιγίστων ὀργάνων τοῦ ἑλληνικοῦ τύπου, ἅπερ φροντίζουσι περὶ ἀρχῶν καὶ ἰδεωδῶν. Κάποτε ἐκάκισα αὐτὸν ὡς μὴ θίγοντα ἐπαρκῶς τὰς ρίζας τοῦ κακοῦ, καὶ ὁ κ. Φιλάρετος ἐν τῇ γνωστῇ αὐτοῦ εὐρυδοξία, μοὶ ἀπήντησεν, ὅτι εἶνε πάντοτε λίαν εὐτυχῆς ὁσάκις προσκαλεῖται εἰς συζήτησιν καὶ ἔρευναν. Θεωρῶ τὸ σφριγῶν τούτο φύλλον ὡς κοινωνιολογικὴν προσέτι φωνήν, τείνουσαν εἰς τὴν διατύπωσιν τῶν μυχιῶν καὶ ἀορίστων πόνων τῆς συγχρόνου ἑλληνικῆς κοινωνίας.

Ἔρχομαι ἀπὸ χώραν ἐνθα ἀφθονοῦσιν οἱ ριζοσπάσται καὶ οἱ κοινωνιολόγοι ἐνθα πρυτανεύει τὸ ἀξίωμα «εἰς αἰωνὸς ἄριστος ἀμύνεσθαι περὶ ἀνθρωπότητος» καὶ ἐνθα ἀμειλίκτως πατάσσονται αἱ ρίζαι τοῦ κακοῦ, ὅπουδῆποτε εὕρισκόμεναι. Αἱ τελευταῖαι ἐντυπώσεις μου ἐκεῖθεν εἶνε ἡ ἀπήχησις τῶν διαμαρτυριῶν τῆς κοινῆς γνώμης κατὰ τῶν βαρβαροτήτων τοῦ ποινικοῦ συστήματος.

Αἱ πρῶται δὲ ἐντυπώσεις μου ἅμα ἐλθόντος εἰς τὴν Ἑλλάδα εἶνε ἡ ἀπήχησις περιγραφῶν περὶ τῆς φρικαλέας ζωῆς, ἣν σύρουσι χιλιάδες συμπολιτῶν μας ἐν ταῖς ἑλληνικαῖς φυλακαῖς, ἃς οἱ χρονογράφοι τῶν ἑφημερίδων ἀποκαλοῦσι «τάφους ζωντανῶν». Ἐκεῖνο ἤδη τὸ ὅποῖον ζητῶ ἀπὸ τὸν «Ριζοσπάστην», τελῶν ὑπὸ τίς εἰρημένας

διττάς ἐντυπώσεις, εἶνε νὰ εὕρη τὴν ρίζαν τῆς ἀθλιότητος τῶν ἐλληνικῶν φυλακῶν καὶ νὰ πατάξῃ αὐτήν, προκαλῶν τὰς διαμαρτυρίας τῆς κοινῆς γνώμης κατὰ τῶν βαρβαροτήτων τοῦ ποινικοῦ ἡμῶν συστήματος. Δὲν θὰ ἀγωνισθῇ μόνος. Ἐξέγερσις κατὰ τοῦ ἰσχυρότου Ποινικοῦ Δικαίου ὑφίσταται πανταχοῦ. Δὲν ὁμιλῶ ἐν ὀνόματι τῆς φιλανθρωπίας πρὸς τοὺς ἀθλίους τῶν ἐλληνικῶν φυλακῶν. Ὅμιλῶ ἐν ὀνόματι τῆς Δικαιοσύνης, ἣς ἡ ἀντίληψις εἶνε ριζικῶς ἀλλοία σήμερον ὑπὸ τῷ φῶς τῆς ἀνθρωπολογίας καὶ τῆς κοινωνιολογίας. Αἱ δύο αὗται ἐπιστῆμαι τείνουσι ν' ἀποδείξωσιν, ὅτι ἡ εὐθύνη τοῦ ἐγκληματίου εἶνε μηδαμινή, ἐνῶ ἡ εὐθύνη τῆς Πολιτείας διὰ τὴν γένεσιν τοῦ ἐγκληματίου εἶνε κολοσσιαία.

Τὸ ποινικὸν πρόβλημα εἶνε κλάδος τοῦ μεγάλου κοινωνικοῦ προβλήματος. Ἡ συμπεριφορὰ τῆς πολιτείας πρὸς τὸν ἐγκληματίαν ἀποτελεῖ κολοσσιαῖον ἔγκλημα· ὁ σύγχρονος ἀνθρωπισμὸς ἐπιβάλλει τὴν ἐκ βάθρων ἀναδιοργάνωσιν τῶν συνθηκῶν, ὑφ' ἃς προκύπτει τὸ φαινόμενον, ὅπερ καλοῦμεν, ἐγκληματίαν, καὶ εἶνε ὑπερτάτης σπουδαιότητος τὸ ζήτημα τῆς τύχης τοῦ ἐγκληματίου, ἀπαξ περιελθόντος ὑπὸ τὴν ἔξουσίαν τῆς πολιτείας. Πανταχοῦ τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου προάγονται, ὡς θὰ δείξω τὴν προσεχῆ τετάρτην, μέλλων νὰ ὁμιλήσω ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ «Παρνασσοῦ» ἀξιοσημεῖωτά κινήματα ἀφορῶντα εἰς τὴν τύχην τοῦ ἐγκληματίου καὶ ἡ ὁμόφωνος τῶν τε ποινικολόγων καὶ τῶν κοινωνιολόγων κρίσις εἶνε, ὅτι δέον ἐξ ἅπαντος νὰ μετατραπῇ τὸ σύστημα τῶν φυλακῶν ἀπὸ ποινικοστρατιωτικοῦ εἰς ἠθικοβιομηχανικόν, νὰ μεταμορφωθῇ δηλαδὴ ἡ φυλακὴ ἀπὸ τόπον ποινῆς καὶ βίας εἰς τόπον βιομηχανικῆς ζωῆς καὶ ἀναπλάσεως. Ἡ νεωτέρα ἐγκληματολογία ἀπαιτεῖ θεμελιώδη ἀλλαγὴν τοῦ συστήματος τῶν φυλακῶν, αἵτινες δέον νὰ λάβωσιν ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον τὸν χαρακτῆρα ἠθικῶν νοσοκομείων.

Η ΠΟΛΙΤΕΙΑ ΚΑΙ Ο ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΑΣ

[Ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ Παρνασσοῦ ἐν Ἀθήναις ὁ κ. Δρακούλης τῇ 18/31 Μαρτίου 1909 ὠμίλησε περὶ τοῦ θέματος τούτου ἐνώπιον πολυπληθοῦς ἀκροατηρίου. Δημοσιεύομεν ἐνταῦθα τὸ πρῶτον καὶ τὸ τελευταῖον μέρος τῆς διαλέξεως καθόσον τὰ λοιπὰ συμπεριελήφθησαν εἰς τὸ ἄρτι ἐκδοθὲν βιβλίον «Ἐγκληματικότητα καὶ ἀνθρωπισμός». Ὁλόκληρος ἡ ὁμιλία ἐδημοσιεύθη ἐν τῷ «Χρόνῳ»].

Κυρίες καὶ κύριοι,

Τὸ θέμα περὶ τοῦ ὁποίου λαμβάνω τὴν τιμὴν νὰ σᾶς ὁμιλήσω εἶνε ἐκ τῶν ζωτικωτέρων τὰ ὅποια ἀπασχολοῦσι τὸν πολιτισμὸν μας. Ἡ ἐγκληματικότητα ἐξεταζομένη ἐν σχέσει πρὸς τὰς ἀπαιτήσεις τοῦ νεωτέρου ἀνθρωπισμοῦ, ἀποβαίνει πρόβλημα πολὺ σοβαρὸν καὶ πολὺ δύσκολον. Ἡ στάσις μας ἀπέναντι τοῦ ἐγκληματίου δὲν δύναται νὰ εἶνε πλέον οἷα ἦτο πρὸ τῶν ἡμερῶν τῆς ἀνθρωπολογικῆς καὶ κοινωνιολογικῆς ἐπιστήμης. Διὰ τοῦτο θὰ ἐφευκτώσω τὴν προσοχὴν σας εἰς τὸν σάλον ὁ ὁποῖος διεξάγεται ἐν ἄλλαις χώραις πρὸς μεταρρυθμίσειν τῶν ἰσχυόντων ποινικῶν συστημάτων. Στενωῶς συνδεδεμένον πρὸς τὸ ζήτημα τοῦτο εἶνε τὸ ζήτημα τῆς βελτιώσεως τῶν φυλακῶν καὶ ἔσον ἀφορᾷ τὰς ἐλληνικὰς φυλακὰς ἢ ἀξιοθρήνητος αὐτῶν κατάστασις εἶνε λίαν γνωστὴ. Δὲν θὰ διατρέψω εἰς τοῦτο· ἀλλὰ, ἀφοῦ ἐξηγήσω ὑμῖν ὅ,τι ἀλλαχοῦ ἐπιζητεῖται κατεπειγόντως ὡς ριζικὴ μεταρρυθμίσις συστημάτων τὰ ὅποια εἶνε ἀπείρως τελειότερα τῶν ἡμετέρων, θὰ ἀφήσω ἡμᾶς νὰ κρίνετε ὅτι κατὰ μείζονα λόγον ἐπείγει ἡ ἀναμόρφωσις τοῦ παρ' ἡμῖν ἰσχύοντος συστήματος.

Η ΕΛΕΥΘΕΡΑ ΒΟΥΛΗΣΙΣ ΤΟΥ ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΟΥ

Εἰσὶ δύο ἐπιστήμαι αἵτινες ἔσχον μεγάλην ἀνάπτυξιν

κατὰ τοὺς τελευταίους ἰδίως χρόνους, ἡ ἀνθρωπολογία καὶ ἡ κοινωνιολογία. Αἱ δύο αὐταὶ ἐπιστῆμαι μᾶς ἀναλύουν τὸ φαινόμενον ὅπερ καλοῦμεν ἐγκληματίαν, ὥστε νὰ γνωρίζωμεν πῶς ἀρχήθεν διεμορφώθη καὶ πῶς προέκυψεν ἡ βούλησις του. Μᾶς φωτίζουσιν ἐπίσης ὡς πρὸς τὸ ποία πρέπει νὰ εἶνε ἡ συμπεριφορὰ μας πρὸς τὸ φαινόμενον. Ὁ ἐγκληματίας κατὰ τὸ πλεῖστον εἶνε προϊόν τῶν κοινωνικῶν συνθηκῶν τὰς ὁποίας ἡ πολιτεία ἀνέχεται, εἶνε δὲ εἰς ἐλάχιστον βαθμὸν προϊόν τῆς ἰδίας αὐτοῦ ἐλευθέρας βουλήσεως. Ἡ ἐλευθέρα βούλησις τοῦ ἐγκληματίου εἶνε πολὺ μικρὸν ποσοστὸν καὶ δὲν εἶνε δίκαιον νὰ βασιζώμεθα ἐπὶ τοῦ ἀνεπαρκοῦς τούτου ποσοστοῦ ὅπως καταλογίσωμεν τὴν εὐθύνην. Ὁ ἄνθρωπος εἶνε εἰνὴ συναισθημάτων ὧν ἡ διαρρύθμισις ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς διδομένης εἰς αὐτὸν οἰκογενειακῆς, κοινωνικῆς καὶ πολιτικῆς ἀνατροφῆς. Λέγω ἀνατροφῆς διότι ἡ ἐκπαίδευσις μόνη δὲν ἀρκεῖ ὅπως διαμορφώσῃ ἧθος.

ΠΟΣΟΤΗΣ ΕΥΘΥΝΗΣ ΚΑΙ ΠΟΙΟΤΗΣ ΕΥΘΥΝΗΣ

Ἐπιθυμῶ νὰ στρέψω τὴν προσοχήν σας εἰς ἓν σφάλμα τὸ ὁποῖον γίνεται ὡς πρὸς τὴν ἐκτίμησιν τῶν ἀμοιβαίων σχέσεων μεταξὺ κοινωνίας καὶ ἐγκληματίου. Ἡ κοινωνία θεωροῦσα ἑαυτὴν προσβεβλημένην ἀντεπεξέρχεται καὶ μετρά τὸν βαθμὸν τῆς εὐθύνης ἣν ἀποδίδει εἰς τὸν προσβαλόντα αὐτήν. Ἄλλὰ τὸ νεώτερον πνεῦμα, τὸ σύνολον δηλαδή τῶν πορισμάτων τῆς ἀνθρωπολογίας καὶ τῆς κοινωνιολογίας, ἀποκρούει τὸ μέτρον τοῦτο καὶ ἀπαιτεῖ ἵνα ἐξακριβώνωμεν ὄχι τὸ ποσὸν τῆς εὐθύνης, ἀλλὰ τὸ ποιὸν τῆς εὐθύνης, καὶ ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ἐξακριβώσεως ταύτης νὰ ἐπιβάλλεται ἡ τιμωρία ἣ ὁποία καὶ αὐτὴ πρέπει νὰ μετράται ὄχι κατὰ ποσόν, ἀλλὰ κατὰ ποιόν. Τοῦτο σημαίνει ὅτι ὁ ἀνθρωπισμὸς ἀπαιτεῖ ἵνα ἡ τιμωρία ἔχῃ χαρακτῆρα ἀναμορφωτικὸν καὶ προορισμὸν ἐξαγνιστικόν· ἀπαιτεῖ νὰ ἐφεύρωμεν σύστημα φυλακῶν, ἀνταποκρινόμενον πρὸς τὸ πνεῦμα τὸ συνδυάζον τὴν αὐστηρότητα

μετὰ τῆς ἐπεικειίας· καὶ ἀπαιτεῖ νὰ λάβωμεν ὑπὸ σημείωσιν ἕτι ἄλλοῖον ἦτο τὸ νόημα τῆς αὐστηρότητος πρὸ τῶν ἡμερῶν τῆς ἀνθρωπολογίας καὶ κοινωνιολογίας καὶ ἄλλοῖον εἶνε τὸ νόημα τῆς αὐστηρότητος σήμερον. Κατὰ τὴν σημερινὴν ἔννοιαν τὸ ποινικὸν σύστημα χρήζει ἀναμορφώσεως ἐπὶ δύο βάσεων, ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ριζικῆς ἀναδιοργανώσεως τοῦ συστήματος τῶν φυλακῶν καὶ ἐπὶ τῇ βάσει τῆς παροχῆς εἰς τὸν τιμωρούμενον πάντων τῶν μέσων τῆς ἀναγεννήσεως. Οὕτως ἐγγυεῖ τὴν τιμωρίαν τὸ νεώτερον πνεῦμα· ἀλλὰ δὲν ἀρκεῖται εἰς τὴν τιμωρίαν. Ἡ σημερινὴ ἀντίληψις περὶ δικαίου ἀπαιτεῖ ἵνα ἡ πολιτεία προλαμβάνη τὴν ἐγκληματικὴν τάσιν χρησιμοποιοῦσα πάσας τὰς δυνάμεις αὐτῆς πρὸς ἠθικὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ἀτόμου. Τὸ οὐσιῶδες εἶνε ἡ ἐνέργεια τῆς πολιτείας προτοῦ τὸ ἄτομον κινδυνεύσῃ νὰ προδῇ εἰς τὴν ἀξιοποινον πράξιν. Οἱ νόμοι οἵασδῆποτε πολιτείας εἰάν δὲν συμβαδίζουσιν μὲ τὴν νεωτέραν ἀντίληψιν περὶ δικαίου δὲν εἶνε νόμοι. Ὁ νομοθέτης ὑπέχει βαρυτάτην εὐθύνην παραλείπων νὰ διαφωτίζεται ἀπὸ τὰ πορίσματα τῆς συγχρόνου ἐρεῦνης, ἢ ἀρνούμενος νὰ ἐπιτρέψῃ εἰς τὸν δικαστὴν νὰ δῶηγῆται ἀπὸ τὰς περιστάσεις τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς καὶ ἀπὸ τὰς ὑπαγορεύσεις τῆς δικανικῆς συνειδήσεως τῶν πεπολιτισμένων ἐθνῶν. Ἐν συντόμῳ εἰπεῖν, ἄνευ τῶν διδαγμάτων τῆς κοινωνιολογίας καὶ τοῦ ἀνθρωπισμοῦ, πᾶς ποινικὸς νόμος εἶνε βάρβαρος ἐν συμπαραβολῇ πρὸς τὴν ἀνέλιξιν τῶν κοινωνικῶν συνθηκῶν.

ΠΑΛΑΙΟΣ ΑΝΘΡΩΠΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΝΕΟΣ ΑΝΘΡΩΠΙΣΜΟΣ

Ἱστορικῶς ἡ ἀνέλιξις τῆς ἀντιλήψεως τῶν ἀνθρώπων περὶ τῆς τιμωρίας τῶν ἐγκλημάτων διέτρεξε τέσσαρα στάδια. Πρῶτον ἦτο ἡ ἀρχέγονος ἀντίληψις τῆς ἐκδικήσεως. Ἡ κοινωνία παρέδιδε τὸν ἐγκληματίαν εἰς τὴν ἐκδίκησιν τοῦ θύματος ἢ τῆς οἰκογενείας του ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ἀλληλεγγύης τοῦ αἵματος. Ἡ ἀγριότης τῆς ἀντιλήψεως ταύτης πληροῖ.

μακρὰ χρονικὰ ἀπανθρωπίας καὶ φρίκης. Ἐπειτὰ ἄρχεται, κατὰ τὸν μεσαιῶνα, ἡ περίοδος τῆς ἐκφοβίσεως μὲ τὰ βασιανιστήριά της καὶ τὸν τρόμον της ἐν τῇ ἐλπίδι ὅτι διὰ τοῦ τρόμου θὰ προελαμβάνοντο τὰ ἐγκλήματα. Ἡ Γαλλικὴ Ἐπανάστασις ἔθεσε πέραν εἰς τὴν περίοδον ταύτην, καὶ τὸ μέγα ἀνθρωπιστικὸν κύμα τοῦ 18. αἰῶνος ἐξεσάρωσε τὴν βαρβαρότητα τῆς ἐκδικήσεως καὶ τῆς ἐκφοβίσεως. Ἡ ἀνθρωπιστικὴ περίοδος ἀνέτειλε διὰ τῆς ἐξαπλώσεως τῶν ἰδεωδῶν τοῦ Γρατίου, τοῦ Κάντ, τοῦ Φίχτε, τοῦ Βένθαμ, τοῦ Βολταίρου, τοῦ Βεικάρια καὶ τοῦ Φιλαγγέρη. Συνέπειαι τῆς σχολῆς ταύτης εἶνε ἡ βελτίωσις τοῦ συστήματος τῶν φυλακῶν, ἡ επικράτησις τῆς ἰδέας τοῦ σωφρονισμοῦ, ἡ κατάργησις ἐνιαχοῦ τῆς θανατικῆς ποινῆς, καὶ ἐν γένει ὡς συνέπεια τῆς σχολῆς ταύτης ὑπῆρξεν ὅτι ὁ αἰκτος ἀντικατέστησε τὴν ἀπανθρωπίαν. Αὐτὸς εἶνε ὁ παλαιὸς ἀνθρωπισμὸς. Ὁ νέος ἀνθρωπισμὸς εἶνε πολὺ ἀνώτερος. Ὁ παλαιὸς ἀνθρωπισμὸς ἐλάμβανε τὸν ἐγκληματίαν κεχωρισμένον ἀπὸ τὴν πραγματικότητά τοῦ βίου, ἐθεώρει ὅλους τοὺς ἐγκληματίας ὡς ὄντα ἐνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ τύπου καὶ δὲν εἶχε ἀντιληφθῆ ὅτι ὁ ἐγκληματίας εἶνε προϊόν τῆς ἀπείρου ποικιλίας ἣν παρουσιάζει ἡ ἀνθρωπίνη φύσις. Δὲν εἶχον προκύψει ἡ ἀνθρωπολογία καὶ ἡ κοινωνιολογία, αἵτινες μᾶς ἀποκαλύπτουσιν ὅτι ὁ ἐγκληματίας εἶνε μοναδικὸν φαινόμενον χρήζον ἰδιαιτέρας προσοχῆς καὶ ἐπιμελείας ἐν ἐκάστη περιπτώσει.

ΑΝΘΡΩΠΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑ

Ἐκ τῶν δύο τούτων ἐπιστημῶν ἡ μὲν ἀνθρωπολογία μᾶς ἀναλύει τὸ φαινόμενον ὅπερ καλοῦμεν ἐγκληματίαν ἐν ἀναφορᾷ πρὸς τὰς διαφόρους ἀτομικὰς ἐπιδράσεις, τὰ ἐνστικτα, τὰ πάθη, τὰς παντοίας συγκυρίας, καὶ τὸν ἄπειρον διαβαθμισμὸν τῆς διανοητικῆς ἀνισορροπίας. Ἡ δὲ κοινωνιολογία ἐξετάζει τὴν ἐπίδρασιν τοῦ κοινωνικοῦ περιβάλλοντος καὶ ἀποδεικνύει ὅτι τὸ ἐγκλημα εἶνε προϊόν κοινωνίας ἠθικῶς

νοσοῦσης, στενωῶς συνδεόμενον μὲ τὸν κοινωνικὸν ὀργανισμόν. Ἐν γένει τὰ κοινωνικὰ φαινόμενα τοῦ συγχρόνου βιομηχανισμοῦ, ἢ βιοπάλη ἐν ταῖς μεγαλοπόλεσιν, ἢ συγκέντρωσις κεφαλαίων εἰς τὰς χεῖρας ὀλίγων, ἢ ἐπιτεινομένη πενία, ταῦτα εἶνε θέματα ἐκ τῆς ἀπόψεως τῶν ὁποίων ἡ κοινωνιολογία ἐξετάζει τὸ ἔγκλημα. Ἡ ἐγκληματικότητα ἐν ἄλλαις λέξεσιν εἶναι κλάδος τοῦ κοινωνικοῦ προβλήματος, καὶ ὄχι τοῦ ποινικοῦ δικαίου. Ὅσωδῆποτε καὶ ὀπωσδῆποτε καὶ ἂν μεταρρυθμίσωμεν τὸν ποινικὸν νόμον, ἐνόσω δὲν μεταβάλλονται αἱ κοινωνικαὶ συνθήκαι, ἡ ἐγκληματικότητα θὰ εἶνε μία ἀπὸ τὰς πληγὰς τῆς ἀνθρωπότητος. Ἀκριβῶς ὅπως αἱ νόσοι προκύπτουσιν ἀπὸ πλημμελεῖς ὑγειονολικὰς συνθήκας οὕτω καὶ τὰ ἔγκλήματα προκύπτουσιν ἀπὸ πλημμελεῖς κοινωνιολογικὰς συνθήκας. Πρὸς ἄρσιν τῶν νοσημάτων δὲν ὠφελεῖ ἢ ἢ βελτίωσις τῶν νοσηλευτικῶν μεθόδων, ἀλλ' ἀπαιτεῖται καὶ ἢ μεταβολὴ τῶν ὑγειονολογικῶν ὄρων. Οὕτω καὶ προκειμένου περὶ ἔγκλήματος, πρὸς ἄρσιν τῶν ἐγκλημάτων δὲν ὠφελεῖ ἢ βελτίωσις τῶν ποινικῶν μεθόδων ἀλλὰ ἀπαιτεῖται καὶ ἢ μεταβολὴ τῶν κοινωνιολογικῶν ὄρων.

ΜΕΤΑΒΟΛΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΣΥΝΘΗΚΩΝ

ὑπὸ τὴν ἔποψιν ταύτην δὲν δυνάμεθα νὰ καταπολεμήσωμεν τὸ ἔγκλημα, εἰμὴ ἐὰν λάβωμεν πρόνοιαν περὶ μεταβολῆς τῶν κοινωνικῶν συνθηκῶν αἱ ὁποῖαι ἐπιτρέπουσιν ἀφ' ἑνὸς ἄκραν πενίαν καὶ ἀφ' ἑτέρου ὑπερβολικὸν πλοῦτον. Ἀλλὰ δὲν ἀρκεῖ τοῦτο· πρέπει νὰ καταπολεμήσωμεν καὶ τὰς ἄλλας ἀκόμη αἰτίας. Πρέπει νὰ καταπολεμήσωμεν τὸν ἀλκοολισμόν· πρέπει νὰ προνοήσωμεν περὶ ἀνατροφῆς τῶν τέκνων μας, περὶ ἐμψυχώσεως τῆς γεωργίας, περὶ μορφώσεως δικαστῶν, καὶ τέλος ἀπαιτεῖται νὰ προνοήσωμεν περὶ διακανονισμοῦ τῆς εὐθύνης τοῦ Τύπου, τὰ ἀνίθικα καὶ χυδαῖα στοιχεῖα τοῦ ὁποίου δηλητηριάζουσι τὴν ψυχὴν τοῦ λαοῦ. Εἶνε ὑπάτον συμφέρον τῆς κοινωνίας νὰ προλαμβάνη τὴν νό-

σον ἥτις καλεῖται ἐγκληματικότητα, διὰ τῶν προσηκουσῶν ἐξυγιαντικῶν μεθόδων. Πρέπει δηλαδὴ νὰ ἐξυγιάνωμεν τὸ κοινωνικὸν περιβάλλον πρὶν ἢ ἐλπίσωμεν καταστολὴν τῆς ἐγκληματικότητος.

[Ἡ διεξήγησις τῶν ἐνεργειῶν αἰτινες γίνονται πανταχοῦ τοῦ κόσμου πρὸς μεταρρυθμίσειν τῶν ἰσχυόντων ποινικῶν συστημάτων ἐκτίθεται πληρεστέρα ἐν τῷ βιβλίῳ *Ἐγκληματικότης καὶ Ἀνθρωπισμός*, ὡς ἔπεται δὲ ἔχει ὁ ἐπίλογος τῆς διαλέξεως.].

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Ἐν συνόψει ἡ λογικωτέρα σήμερον στάσις μας ἀπέναντι τοῦ ἐξοκείλαντος ἀδελφοῦ μας ὃν ἀποκαλοῦμεν ἐγκληματίαν, δέον νὰ εἶνε στάσις ὄχι ἐμπνεομένη ἀπὸ ἐκδίκησιν οὔτε ἀπὸ τὴν ἐλπίδα τῆς ἐκφοβίσεως. Βεβαίως εἶνε ἐπάναγκες νὰ προβαίνωμεν εἰς ὅλα τὰ πρακτικὰ διαθήματα μετὰ πεφωτισμένης αὐστηρότητος ὅπως ἀποσοβῆται ὁ κίνδυνος τῆς κοινωνίας ὁ προερχόμενος ἀπὸ τὴν ἐγκληματικότητα, ἀλλὰ ἅπαξ ἐπράξαμεν τοῦτο, πᾶσαν προσπάθειαν ὀφείλομεν νὰ καταβάλωμεν ὅπως ἐξανθρωπίσωμεν τὸν χαρακτήρα ἐντὸς τοῦ ὁποίου βλαστάνουσι τὰ ἔνοχα σπέρματα. Διὰ τοῦτο ἀφ' ἐνὸς τὸ ἐκπαιδευτικὸν ἡμῶν σύστημα πρέπει νὰ τεθῆ ἐπὶ νέων βάσεων, καὶ τὸ ποινικὸν ἡμῶν σύστημα ἀφ' ἐτέρου νὰ προσαρμοσθῆ πρὸς τὰς ὑπαγορεύσεις τοῦ ἀνθρωπισμοῦ.

Πολὺ ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν δρᾶσιν τῶν γυναικῶν. Εἶνε ὑψηλὸν καὶ ἐνδοξὸν προνόμιον τῆς γυναικὸς τὸ περιθάλλειν καὶ τὸ ἀνεγείρειν τοὺς ἠττωμένους ἐν τῷ βίῳ. Γνωρίζω ὅτι ὁμιλῶν περὶ τῶν δυστήνων ὄντων τῶν ἐγκαταλελειμμένων ἐν ταῖς φυλακαῖς, θίγω εὐγενεῖς καρδίας γυναικῶν παρισταμένων ἐν τῇ αἰθούσῃ ταύτῃ. Γυναικῶν δι' ἃς δὲν ἐδόθη εἰς μάτην τὸ παράδειγμα τῆς ἡμετέρας βασιλίσεως. Ἡ βασίλισσα Ὀλγα εἶνε ὑπερτέρα παντὸς ἐγκωμίου. Ἡ καλωσύνη της, τὸ

ἐνδιαφέρον της ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν μας τῶν ἐν φυλακῇ ἀπο-
τελοῦσι τοὺς τιμαλφεστέρους ἀδάμαντας οἱ ὅποιοι κοσμοῦσι τὸ
στέμμα της. Καὶ θεωρῶ ἀνασσαν πᾶσαν γυναῖκα τῆς ὁποίας
ἡ καρδιά ἐπιποθεῖ νὰ ἐπιχύσῃ ψυχικὸν ἠλιόφως εἰς τὰ ἀνί-
λια σκότη τῶν ἐλληνικῶν εἰρκτῶν.

Τὰ διάφορα κεφάλαια τοῦ εἰρημένου βιβλίου Ἑγκλημα-
τικότης καὶ Ἀνθρωπισμὸς εἶνε τὰ ἑξῆς: Τὶ ἔστιν ἔγ-
κλημα — Τὸ ἐκπαιδευτικὸν σύστημα. — Νευρολογι-
καὶ ἔρευναι. — Ὁ νεαρὸς ἐγκληματίας καὶ ὁ βιομη-
χανισμὸς τῶν φυλακῶν. — Μετατροπὴ τῶν φυλακῶν
ἐπὶ τὸ βιομηχανικώτερον. — Ἀποικία καταδίκων. —
Πῶς ἐπιζητεῖται ἡ λύσις τοῦ προβλήματος. — Ἐνέρ-
γεια ἐν Ἀγγλίᾳ. — Ἐνέργεια ἐν Ἀμερικῇ. — Ἐνέρ-
γεια ἐν Ἰταλίᾳ. — Ἀποτυχία ἀποπείρας ἐν Ἑλ-
λάδι. — Ἡ θανατικὴ ποινὴ.

ΑΝΑΣΤΗΤΩΣΑΝ ΑΙ ΕΡΓΑΤΙΚΑΙ ΤΑΞΕΙΣ

[Ἐκ τοῦ «Ριζοσπίστου» τῆς 10 Ἀπριλίου 1909,
ἄρθρον Π. Δρακούλη.]

Τὸ ἔτος τοῦτο καὶ τὸ προσεχές, καθ' ὅλα τὰ φαινόμενα,
εἶνε τὰ κρισιμώτερα τῆς γενεᾶς μας καὶ τὰ γονιμώτερα εἰς
κοινωνικὰς μεταβολάς. Μεγάλα γεγονότα εἶνε προφανῶς ἐπὶ
θύραις, καὶ εἶνε ἀδύνατον νὰ περισωθῇ ἡ ὑπόστασις ἔθνων,
ἅτινα θὰ εὗρεθῶσιν ἐν τῇ ὀπισθοπορείᾳ τῆς προόδου ἐντὸς
τῆς προσεχοῦς δεκαετίας. Ἐὰν τὸ ἐλληνικὸν ἔθνος δὲν δείξῃ
τοῦ πνεύματος τούτου τὴν φιλοπατρίαν ἕσον τάχιστα, πολὺ
φοβοῦμαι, ὅτι θὰ ταφῇ ὑπὸ τὴν ὀρσειράν, ἣν ἀποτελοῦσιν οἱ
λόγοι, αἱ ἀγορεύσεις καὶ αἱ συζητήσεις τῆς συγχρόνου ἱστο-